

กาลครั้งหนึ่งเมื่อซ้านี่ (Once Upon a Time...)

ปีที่ฉาย : ๒๕๓๘

ผู้กำกับ : บัณฑิต ฤทธิ์ถกล

ประเภท : ชีวิต

นักแสดง : จินตรา สุขพัฒน์

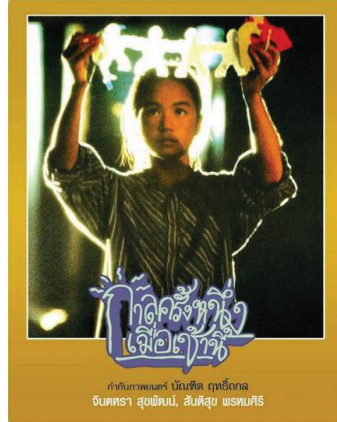
สันติสุข พรหมศิริ มาตัง จันทธานี

ความยาวภาพยนตร์ : ๑๔๐ นาที

ผู้ผลิต : ไฟว์สตาร์ โปรดักชั่น

(Fivestar Production)

ภาษา : ภาษาไทย

ภาพยนตร์เล่าถึงครอบครัวของเด็กสามคน โอ้ (พี่สาว วัย ๑๒ ขวบ) อัน (น้องชายวัย ๕-๖ ขวบ) และอ้ม (น้องเล็ก วัยไม่ถึงขวบ) พี่สาวและน้องชายทั้งสองคนกำลังเผชิญกับปัญหาครอบครัวบ้านแตก เพราะพ่อและแม่ของพวกเขา กำลังจะแยกทางกันโดยที่ลูก ๆ ไม่รู้ พวกเขาสามพี่น้องต้องย้ายจากบ้านเดิมที่อยู่ด้วยกันพร้อมหน้าพ่อแม่ลูก ไปอยู่ที่แฟลตกับแม่ จากโลกของนิทานที่ตำรงพ่อของพวกเขาชอบเล่านิทานก่อนนอนให้ลูกทั้งสามฟังอยู่เสมอ ด้วยการตัดกระดาษเป็นรูปตัวละครประกอบการเล่า นิทานเล่าถึงเด็ก ๆ หนีออกจากบ้านไปเที่ยว ไปเจอแม่มดใจร้ายเสกให้เด็ก ๆ กลายเป็นสัตว์ สุดท้ายมีเจ้าชายมาช่วย แต่แม่มดก็เสกยักษ์ตาเดียวมาสู้กับเจ้าชาย ก่อนที่จะช่วยเด็ก ๆ ได้และจบลงด้วยความสุข แต่ชีวิตจริงทำไมไม่สวยงาม โอ้ลูกคนโตเข้าใจ

ว่าแม่มีแฟนใหม่ จึงเลิกกับพ่อ เธอรู้สึกว่ามีแม่ไม่รักตนและน้อง ๆ จึงคิดพาน้อง ๆ หนีกลับไปหาพ่อที่บ้านเก่า แต่กลับพบว่าพ่อได้ย้ายไปอยู่เชียงใหม่เสียแล้ว จึงพากันขึ้นรถไฟไปเชียงใหม่ โดยมีพวกแก๊งค์ค้ายาเสพติด ติดตามไปด้วย เพราะบังเอิญยาเสพติดของพวกเขาถูกซ่อนไว้ในตะกร้าสัมภาระของเด็ก ๆ โดยไม่รู้ตัว ด้วยความต้องการตามหาความรักจากพ่อ เด็กทั้งสามจึงต้องเผชิญกับโลกที่โหดร้ายกับชีวิต ต้องผจญกับพวกค้ายาเสพติด พวกค้ายาเสพติด และต้องพานพบกับเด็กเร่ร่อน โดยเฉพาะไอ้ ที่ถูกจับไปขายให้ช่องบริการทางเพศ ในขณะที่การหนีหายไปของลูกน้อยทั้งสาม ทำให้พ่อกับแม่หันหน้ามาหากัน และตระหนักในความรักและภาระหน้าที่ต่อลูก ๆ ที่สุดครอบครัวกลับมาพบกันพร้อมหน้าอีก แต่ลูกสาวก็พบความบอบช้ำทางจิตใจอย่างสาหัส ต้องอาศัยความรักของครอบครัวเยียวยากันต่อไป

▶ สิ่งที่ได้เรียนรู้ผ่านการชมภาพยนตร์

กาลครั้งหนึ่งเมื่อเช้านี้ เป็นภาพยนตร์ที่สามารถแสดงให้เห็นปัญหาชีวิตพื้นฐานของครอบครัว พ่อแม่ลูก โดยเฉพาะปัญหาครอบครัวแตกแยกจากการหย่าร้างของพ่อแม่ และยังคงขยายขอบเขตออกไปนอกบ้าน ไปพัวพันให้เห็นปัญหาที่ใหญ่ขึ้น คือปัญหาสังคม ซึ่งเกิดขึ้นจริงในสังคมไทย เช่น ขบวนการค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ การค้าประเวณี และเด็กเร่ร่อน นักเรียนจะได้รู้จักปัญหาสังคมในโลกความเป็นจริงผ่านภาพยนตร์เรื่องนี้ ทำให้รู้เท่าทันปัญหาที่อาจพบเจอในอนาคต รวมถึงได้ทำความเข้าใจกับปัญหาที่เคยเกิด กำลังเกิด หรืออาจเกิดขึ้นในครอบครัวของตนเองได้

▶ ประเด็นที่จะนำมาพูดคุย

๑. ความสัมพันธ์ในครอบครัว สมาชิกแต่ละคนมีความสัมพันธ์กันอย่างไร แต่ละคนต้องมีหน้าที่รับผิดชอบต่อกันอย่างไร
๒. ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว ปัญหาในครอบครัว มีอะไรบ้าง ปัญหาครอบครัวที่ปรากฏในหนังคืออะไร ทำไมจึงเกิดขึ้น
๓. นิทานที่พ่อเล่า มีความหมายให้ตีความได้อย่างไรบ้าง
๔. ปัญหาสังคมคืออะไร ทำไมจึงเป็นปัญหา
๕. ปัญหาครอบครัว กับ ปัญหาสังคม เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร
๖. การรู้เท่าทันสังคมภายนอก การปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตกับคนในครอบครัว
๗. เมื่อรู้ว่าปัญหาคืออะไร เราควรจะป้องกันปัญหา หรือ แก้ปัญหา

ความสำคัญของครอบครัว

ครอบครัวเป็นหน่วยเล็กที่สุดของสังคม แต่มีความสำคัญที่สุด เพราะทุกอย่างเริ่มต้นที่บ้าน ครอบครัวในสังคมเมืองส่วนใหญ่มักเป็นครอบครัวเดี่ยว คือสมาชิกประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูก ครอบครัวในภาพยนตร์เรื่อง กาลครั้งหนึ่งเมื่อเช้านี้ ก็เป็นตัวอย่างของครอบครัวเดี่ยวในสังคมเมืองกรุงเทพมหานครปัจจุบัน (ปี ๒๕๓๘ ที่ภาพยนตร์ออกฉาย) ครอบครัวซึ่ง พ่อและแม่ต่างก็ต้องทำงานนอกบ้านเพื่อช่วยกันหาเลี้ยงครอบครัว ภาพยนตร์แสดงให้เห็นว่าจากปัญหาที่บ้าน เมื่อพ่อแม่เกิดปัญหา จนไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ ต้องหย่าร้างกัน ปัญหาบ้านแตกก็เกิดขึ้น และขยายบานปลายไปสู่ปัญหาสังคม ความสัมพันธ์ใน

ครอบครัวเริ่มมีปัญหา ก็อาจทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่นเดียวกับครอบครัวของโอ อัน และอัม สามพี่น้องที่ต้องเผชิญปัญหาความไม่เข้าใจกันของพ่อและแม่ จนนำไปสู่การหย่าร้าง ทำให้บ้านแตกสาแหรกขาด

ภาพยนตร์เรื่องนี้อาจอธิบายให้นักเรียนเห็นถึงปัญหาความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ซึ่งเริ่มต้นมาจากปัญหาระหว่างพ่อและแม่ที่เริ่มไม่เข้าใจกัน และตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยการแยกกันอยู่ ทำให้เกิดเป็นปัญหาครอบครัวตามมา จากปัญหาของคนสองคน กลายเป็นปัญหาของเด็กเล็ก ๆ อีกสามคน พ่อกับแม่ต้องแยกทางกัน โดยไม่อธิบายให้ลูกเข้าใจ หรือไม่สามารถอธิบายได้ ลูกจึงต้องหาคำตอบเอาเอง โอเห็นว่าผู้ชายอื่นมาส่งแม่ เมื่อต่อว่าแม่ แม่ก็ไม่สามารถอธิบายให้ลูกเข้าใจได้ ทำให้โอเกิดความน้อยอกน้อยใจและคิดไปเองว่าแม่ไม่รักพ่อไม่รักตนและน้อง ๆ โอตัดสินใจพาน้อง ๆ หนีออกจากบ้านไป เพื่อกลับไปหาพ่อ

หนังแสดงให้เห็นว่า โลกภายนอกบ้านเต็มไปด้วยอันตราย เสมือนกับโลกนอกบ้านในนิทานที่มีแม่มดมาคอยแกล้งเด็ก ๆ เด็ก ๆ จึงตกอยู่ในภัยอันตรายจากสิ่งที่เป็นปัญหาสังคม โดยเฉพาะโอ ซึ่งถูกจับไปขายในช่องบริการทางเพศ

ภาพยนตร์ยังแตกเรื่องออกไปมีตัวละครอีกชุดหนึ่ง คือพวกเด็กเร่ร่อน ไร้บ้านไร้ครอบครัว แต่มารวมตัวกันเป็นครอบครัวเถื่อนกลางถนน ดำรงและดำเนินชีวิตอยู่ด้วยมิฉฉาชีพ เด็กทั้งสามที่หนีออกจากบ้านแม่ที่ตนคิดว่าไม่มีความรัก เพื่อไปหาความรักที่บ้านพ่อ ได้มาพบปะพักพิงอยู่กับพวกเด็กเร่ร่อน เด็ก ๆ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน เด็กเร่ร่อนซึ่งชีวิตเกิดมาไม่เคยพบไม่เคยลิ้มรสความรักของครอบครัวของบ้าน แต่พวกเขาที่ต้องการความรักและเรียนรู้ที่จะให้ความรักกับผู้อื่น

ภาพยนตร์พยายามเน้นความสำคัญของครอบครัวในฐานะจุดเริ่มต้นของความรัก ภาพยนตร์เรื่องนี้จบแบบปลายเปิด ในขณะที่ครอบครัวของไออัน และอัม ได้กลับมาอยู่พร้อมหน้าและปรับความเข้าใจกัน แต่ภาพยนตร์ไม่ได้บอกบทสรุปของตัวละครนกลและเพื่อนกลุ่มเด็กเร่ร่อนที่หนีออกจากสถานพินิจ แต่คนดูก็สามารถรับรู้ได้ว่า ปัญหาเด็กเร่ร่อนและแก๊งมีฉาซึฟคงไม่สามารถแก้ไขได้เพียงแค่จับทุกคนเข้าสถานพินิจแต่อย่างใด

ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว

ในปัจจุบันมีการศึกษาพบว่า ครอบครัวยุคใหม่มีสถิติการหย่าร้างสูงขึ้นกว่าเดิม จากสถิติการหย่าร้างที่ศึกษาและเผยแพร่โดยกระทรวงสาธารณสุข ได้เสนอข้อมูลเกี่ยวกับการหย่าร้างของครอบครัวไทยในปี ๒๕๕๕ พบว่า มีการจดทะเบียนแต่งงานใหม่มากกว่าสามแสนคู่ แต่ก็พบว่าในปีเดียวกันก็มีการจดทะเบียนหย่ามากถึงหนึ่งแสนคู่ ซึ่งเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๒๗ ซึ่งสูงที่สุดในรอบ ๙ ปีที่ผ่านมา โดยสาเหตุหลักเกิดจากทั้งสองฝ่าย ที่ถูกกดดันจากความเครียดจากงาน และค่านิยมใหม่ที่สามารถพึ่งลำแข้งของตนเองได้ ต่างฝ่ายจึงไม่ค่อยมีความอดทน คิดว่าไม่จำเป็นต้องพึ่งพาชีวิตคู่ตนเอง ทำให้หลังจากที่มีการหย่าร้างแล้ว พบว่ามีการเลี้ยงลูกด้วยตนเองลำพังพ่อ หรือแม่ เป็นครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวกันมากขึ้น

แม้ภาพยนตร์เรื่อง กาลครั้งหนึ่งเมื่อเช้านี้ เป็นภาพยนตร์ที่ออกฉายตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ แต่ก็พบว่าเนื้อหายังสามารถสะท้อนปัญหาครอบครัวในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี พ่อและแม่ของไออัน และอัม หลังจากที่หย่าร้างกันไป พ่อกลับไปบ้านเดิมของตนเองทำงานเป็นโค้ชฟุตบอลที่เชียงใหม่ ส่วนแม่ทำงานเป็นนักเขียนในสำนักพิมพ์แห่งหนึ่ง ส่วนเด็ก ๆ จึงต้องย้ายไปอยู่กับแม่

| คู่มือฉบับนี้ยังให้เกิดปัญญา |

โอ้ต้องทำหน้าที่ดูแลน้อง ๆ แทนพ่อและแม่ เนื่องจากแม่ไปทำงานนอกบ้าน และมักจะกลับบ้านดึกเสมอ เวลาที่โอ้ไปโรงเรียนก็ต้องนำน้อง ๆ ไปฝากเลี้ยง ที่ศูนย์รับเลี้ยงเด็ก

จากความห่างเหิน ไม่ได้พูดคุยกัน ทำให้โอ้ไม่เข้าใจความคิดและการกระทำของแม่ในหลาย ๆ อย่าง โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับผู้ชายที่มาส่ง ที่แม่อ้างว่าเป็นคนที่มาซื้อโฆษณากับทางสำนักพิมพ์ของแม่ โอ้ไม่เข้าใจ และคิดไปเองว่าที่แม่เลิกรักกับพ่อนั้น เพราะแม่กำลังมีรักใหม่กับผู้ชายคนอื่นนั่นเอง ทำให้โอ้หนีออกจากบ้านพร้อมน้อง ๆ นำไปสู่การออกไปเผชิญโลกภายนอกที่มีปัญหาสังคมมากมาย

ปัญหาสังคมในโลกความเป็นจริง

ภาพยนตร์เรื่อง กาลครั้งหนึ่งเมื่อเช้านี้ ได้พยายามสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของครอบครัว ปัญหาเด็กและเยาวชนที่เกิดขึ้นเป็นวงกว้างจนกลายเป็นปัญหาระดับสังคม ปัญหาสังคมในยุคร่วมสมัยของภาพยนตร์เรื่องนี้ที่ปรากฏให้เห็น อาทิ ขบวนการค้ายาเสพติด ขบวนการค้ามนุษย์ การค้าประเวณีเด็ก ปัญหาเด็กและเยาวชนเร่ร่อน เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน เนื่องจากเด็กและเยาวชนยังไม่มีวุฒิภาวะมากเพียงพออาจถูกชักจูงเข้าสู่วงการที่ผิดกฎหมายได้ง่าย ส่วนหนึ่งเป็นเยาวชนที่มาจากรอบครัวที่ไม่อบอุ่น พ่อแม่หย่าร้าง หรือมีความรุนแรงในครอบครัว ทำให้เด็กหรือเยาวชนหนีออกจากบ้าน ไม่ต้องการอยู่กับครอบครัวอีกต่อไป ทำให้เด็ก ๆ เหล่านี้ถูกผลักออกไปจากครอบครัว ต้องไปเผชิญหน้ากับปัญหาที่อยู่ในสังคมภายนอก

การสะท้อนภาพปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น ทำให้เด็กนักเรียนได้เห็น

ภาพ เข้าใจถึงภัยจากสังคมภายนอก ได้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดจากการหนีออกจากบ้านไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ได้เห็นการทำงานของขบวนการค้ายาเสพติด และค่านิยมต่าง ๆ ซึ่งในตอนท้ายของเรื่องจะทำให้นักเรียนเข้าใจถึงความรักและความหวังดีของคนในครอบครัวมากขึ้น เข้าใจว่าเพราะอะไรพ่อและแม่จึงต้องอบรมสั่งสอนเราในทางที่ดี และรู้เท่าทันสังคมภายนอกที่เราอาจต้องพบเจอในชีวิตจริง ๆ

► กิจกรรม

สำหรับเด็กในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นช่วงวัยที่สามารถเริ่มคิดและตอบคำถามที่เริ่มซับซ้อนได้บ้าง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กนักเรียนกล้าแสดงออก จึงให้นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นพร้อมกับเพื่อน ๆ ในโรงเรียน หรือเป็นตัวแทนร่วมกิจกรรมถาม-ตอบหน้าเวทีกับผู้ดำเนินกิจกรรมในโรงภาพยนตร์ โดยเน้นคำถามที่ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าหากนักเรียนเป็นพ่อและแม่ จะมีวิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเหมือนหรือต่างจากโรงภาพยนตร์อย่างไร เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความรู้สึกของพ่อและแม่ยิ่งขึ้น

► ประเด็นคำถาม

๑. ครอบครัวของเราประกอบไปด้วยใครบ้าง
๒. หากมีปัญหาในครอบครัวเราจะทำอย่างไร เช่น หากพ่อแม่แยกทางกัน เป็นต้น

๓. หากเราเป็นพ่อและแม่ เราจะมีอาการแก้ไข้ปัญหาเหมือนหรือต่างจาก ภาพยนตร์

๔. ปัญหาสังคมในปัจจุบันมีอะไรบ้าง

๕. เราจะทำอย่างไรหากบังเอิญไปพบเจอบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา สังคมต่าง ๆ เช่น ขบวนการค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ หรือเด็กเร่ร่อน เป็นต้น

▶ พลที่คาดหวังจะได้รับ

๑. นักเรียนได้เข้าใจถึงความสำคัญของครอบครัวเพิ่มมากขึ้น

๒. นักเรียนได้เข้าใจถึงความรักและความหวังดีของพ่อและแม่เพิ่มมากขึ้น

๓. นักเรียนได้เรียนรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวจากภาพยนตร์

๔. นักเรียนได้เรียนรู้ปัญหาสังคมในโลกความเป็นจริง

๕. นักเรียนได้เรียนรู้เท่าทันสิ่งต่าง ๆ ในสังคมภายนอก รู้จักขอคำปรึกษาปัญหากับครอบครัวหากรู้สึกว่าตนเองมีปัญหา เพื่อลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

๖. นักเรียนสามารถชื่นชมศิลปะของภาพยนตร์

▶ ปัญหาที่คาดว่าจะพบ/วิธีแก้ไข

พบว่านักเรียนบางส่วนไม่เข้าใจการแสดงออกบางประการของพ่อและแม่ที่เป็นตัวละครในภาพยนตร์เรื่องนี้ ซึ่งค่อนข้างจะเป็นประเด็นที่ยากต่อการเข้าใจหรืออธิบายให้นักเรียนเข้าใจ เช่น เพราะอะไรแม่จึงให้ความสนิท

สนมกับผู้ชายคนอื่นที่ไม่ใช่พ่อ เป็นต้น

วิธีการแก้ไขปัญหานี้ พยายามอธิบายความสัมพันธ์ในครอบครัวของตัวละครในภาพยนตร์เรื่องนี้ให้นักเรียนเข้าใจเสียก่อน รวมถึงอธิบายงานของแม่ของโอ ซึ่งทำงานเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์ที่ต้องอาศัยรายได้จากโฆษณาเป็นหลัก ซึ่งผู้ชายที่เธอสนิทสนมด้วยนั้น เป็นเพียงเพราะเธอต้องทำเพื่อความอยู่รอดของสำนักพิมพ์ของเธอ แต่ก็ไม่ได้มีอะไรเกินเลยอย่างที่โอคิดว่าที่แม่แยกทางกับพ่อนั้นเพื่อไปคบหากับผู้ชายคนใหม่ ทำให้โอต้องหนีออกจากบ้าน